

GEZONDHEIDSTATUS VAN AQUACULTUURBEDRIJVEN (VISSEN, SCHAALDIEREN, WEEKDIEREN)

1/ De gezondheidsstatussen

De wetgeving erkent 5 gezondheidsstatussen: status I (ziektevrij), status II (onder bewakingsprogramma), status III (onbepaald), status IV (onder uitroeiingprogramma) en status V (besmet).

Die statussen gelden voor een compartiment (een kwekerij of een geheel van kwekerijen, een kweekgebied voor weekdieren of een geheel van kweekgebieden voor weekdieren), een gebied of een lidstaat.

De gezondheidsstatus heeft altijd betrekking op een ziekte. Eén enkele kwekerij (één enkel kweekgebied voor weekdieren) kan verschillende gezondheidsstatussen hebben al naargelang van de ziekte die in aanmerking wordt genomen (bijv. status I voor VHS en IHN en status V voor KHV).

a) Ziekten waarop de gezondheidsstatussen betrekking hebben

Er wordt een gezondheidsstatus toegekend voor de in de lijst opgenomen niet-exotische ziekten (zie tabel 1).

Tabel I : Niet-exotische ziekten van aquacultuurdieren

	MALADIE	ESPÈCES SENSIBLES
VIS	Virale hemorrhagische septicemie (VHS)	Haring (<i>Clupea</i> spp.), houtingen (<i>Coregonus</i> sp.), snoek (<i>Esox lucius</i>), schelvis (<i>Gadus aeglefinus</i>), Pacifische kabeljauw (<i>G. macrocephalus</i>), Atlantische kabeljauw (<i>G. morhua</i>), Pacifische zalmsoorten (<i>Oncorhynchus</i> spp.), regenboogforel (<i>O. mykiss</i>), meun (<i>Onos mustelus</i>), zeeforel (<i>Salmo trutta</i>), tarbot (<i>Scophthalmus maximus</i>), sprot (<i>Sprattus sprattus</i>) en vlagzalm (<i>Thymallus thymallus</i>)
	Infectieuze hematopoïetische necrose (IHN)	Ketazalm (<i>Oncorhynchus keta</i>), cohozalm (<i>O. kisutch</i>), masouzalm (<i>O. masou</i>), regenboogforel (<i>O. mykiss</i>), rode zalm (<i>O. nerka</i>), Amagozalm (<i>O. rhodurus</i>), chinook zalm (<i>O. tshawytscha</i>) en Atlantische zalm (<i>Salmo salar</i>)
	Koi herpes virus	Gewone karper en koikarper (<i>Cyprinus carpio</i>)
	Infectieuze zalmanemie (ISA)	Regenboogforel (<i>Oncorhynchus mykiss</i>), Atlantische zalm (<i>Salmo salar</i>) en beek- en zeeforel (<i>S. trutta</i>)
WEEKDIEREN	Besmetting met <i>Marteilia refringens</i>	Australische platte oester (<i>Ostrea angasi</i>), Chileense oester (<i>O. chilensis</i>), Europese platte oester (<i>O. edulis</i>), Argentijnse platte oester (<i>O. puelchana</i>), mossel (<i>Mytilus edulis</i>) en Mediterrane mossel (<i>M. galloprovincialis</i>)

	Besmetting met <i>Bonamia ostreae</i>	Australische platte oester, Chileense oester (<i>O. chilensis</i>), Olympia platte oester (<i>O. conchaphila</i>), Aziatische oester (<i>O. denselammellosa</i>), Europese platte oester (<i>O. edulis</i>) en Argentijnse platte oester (<i>O. puelchana</i>)
SCHAALDIEREN	Besmetting met het wittevekkenvirus	Alle tienpotige kreeftachtigen (orde Decapoda)

b) Gebieden en compartimenten: definities

Een gebied omvat een volledig stroomgebied of een deel van een stroomgebied van de bron tot aan een natuurlijke of kunstmatige barrière die waterdieren belet te migreren.

Een compartiment kan bestaan uit één of meer kwekerijen of kweekgebieden van weekdieren. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen 2 types van compartimenten:

- een compartiment waarvan de gezondheidsstatus afhangt van de gezondheidsstatus van de omringende natuurlijke wateren:
 - o de kwekerijen en/of kweekgebieden van weekdieren waaruit het bestaat, kunnen worden beschouwd als één epizoötiologische eenheid:
 - omdat voor alle kwekerijen/kweekgebieden van weekdieren een gemeenschappelijk bioveiligheidssysteem geldt;
 - op grond van de geografische ligging en omdat de afstand ten opzichte van andere kwekerijen/kweekgebieden van weekdieren voldoende groot is.
- een compartiment waarvan de gezondheidsstatus niet afhangt van de gezondheidsstatus van de omringende natuurlijke wateren:
 - o elke afzonderlijke kwekerij is een epizoötiologische eenheid die niet wordt beïnvloed door de gezondheidsstatus van de aangrenzende wateren;
 - o de watervoorziening gebeurt via een zuiveringsinstallatie waarin de pathogenen worden geïnactiveerd tot op een aanvaardbaar niveau of uit een put, een boorgat of een bron;
 - o er zijn natuurlijke barrières die de waterdieren beletten in de kwekerij binnen te komen;
 - o er is zo nodig een bescherming aanwezig tegen overstromingen en het binnendringen van water.

2/ Status I - ziektevrige status

Het koninklijk besluit van 9 november 2009 legt de voorschriften vast waaraan een gebied of een compartiment moet voldoen om officieel vrij van één of meer ziekten van aquacultuurdieren te kunnen worden verklaard.

a) Erkenningcriteria van het ziektevrige status

De ziektevrige status wordt toegekend als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- gebieden en afhankelijke compartimenten
 - o er is geen enkele ziektegevoelige soort aanwezig;

- of
 - het pathogeen kan niet overleven in de in het gebied of het compartiment heersende voorwaarden;
- of
 - er werd in de afgelopen 10 jaar geen enkel geval van ziekte geconstateerd en
 - de omstandigheden waardoor de ziekte tot uiting kan komen zijn aanwezig;
 - er worden sedert ten minste 10 jaar passende bioveiligheidsmaatregelen toegepast;
 - er is geen bewijs dat de wilde waterdieren besmet zijn;
 - er zijn maatregelen getroffen om insleep van de ziekte als gevolg van handelsverkeer of import te beletten;
- of
 - de ziekte werd in de afgelopen 10 jaar vastgesteld of de besmettingsstatus is onbekend en
 - er is een aangepast bioveiligheidssysteem aanwezig;
 - er wordt sedert ten minste 2 jaar een goedgekeurd programma voor gerichte bewaking toegepast zonder dat de ziekteverwekker is ontdekt;
- onafhankelijke compartimenten
 - er is een aangepast bioveiligheidssysteem aanwezig;
 - er wordt sedert ten minste 2 jaar een goedgekeurd programma voor gerichte bewaking toegepast zonder dat de ziekteverwekker is ontdekt.

b) Lijst van in België ziektevrij verklaarde gebieden en compartimenten

Het koninklijk besluit van 9 november 2009 werd van kracht op 20 november 2009. De operatoren hebben 3 maanden de tijd om de formaliteiten te vervullen die samenhangen met de voorwaarden voor toelating/erkenning van de voorzieningen. Vervolgens kunnen de operatoren die aan de gestelde voorwaarden voldoen, als zij dat wensen, een aanvraag indienen en een procedure inzetten opdat hun bedrijf ziektevrij zou worden verklaard.

Van de Lidstaten, gebieden en bedrijven die op grond van de vroegere Europese regelgeving als ziektevrij werden erkend, wordt aangenomen dat zij voldoen aan de voorschriften van richtlijn 2006/88/EG. Zij behouden hun status. Thans is slechts één Belgische kwekerij ziektevrij verklaard. Zij voldoet aan de voorschriften die zijn vastgelegd voor onafhankelijke compartimenten en werd erkend als vrij van IHN en VHS.

Ziekte	Lidstaat	Code	Geografische begrenzing van het ziektevrij gebied (gebieden of compartimenten)
Virale hemorrhagische septikemie (VHS)	België	BE	La Fontaine aux truites. B-6769 Géroville

Infectieuze hematopoïetische necrose (IHN)	België	BE	La Fontaine aux truites. B-6769 Gérouville
--	--------	----	---

Het volledige Belgische grondgebied wordt beschouwd als vrij van infectieuze zalmanemie (status I).

3/ Status II - Bewakingsprogramma

Een bewakingsprogramma wordt opgezet in gebieden/compartimenten waarvan de gezondheidsstatus onbekend is met het oog op het verkrijgen van gezondheidsstatus I (ziektevrij) voor een of andere ziekte.

Dat programma wordt door de lidstaat uitgewerkt op basis van vastgelegde criteria en wordt vervolgens ter kennisgeving en indien nodig ter goedkeuring ingediend bij de Europese Commissie. Het bewakingsprogramma moet aantonen dat de ziekte in het betreffende gebied/compartiment niet is voorgekomen gedurende een periode van ten minste 2 jaar voordat gezondheidsstatus I-ziektevrij kan worden erkend.

4/ Status III - onbepaald

Die status stemt overeen met de situatie dat het betreffende compartiment/gebied niet bekend staat als besmet maar niet onderworpen is aan een programma waardoor het op termijn « ziektevrij – status I » kan worden verklaard.

5/ Status IV - Uitroeiprogramma

Een uitroeiprogramma wordt opgezet in gebieden/compartimenten waarvan de gezondheidsstatus besmet met een of andere ziekte is met het oog op het verkrijgen van gezondheidsstatus I (ziektevrij) voor die ziekte.

Dat programma wordt door de lidstaat uitgewerkt op basis van vastgelegde criteria en wordt vervolgens ter goedkeuring ingediend bij de Europese Commissie. Het uitroeiprogramma moet het mogelijk maken de bestaande ziekte-uitbraken te elimineren en moet vervolgens aantonen dat de ziekte in het betreffende gebied/compartiment niet is voorgekomen gedurende een periode van ten minste 2 jaar voordat gezondheidsstatus I-ziektevrij kan worden erkend.

6/ Status V – besmet

Het compartiment/gebied wordt beschouwd als door een of andere ziekte besmet. De minimale bestrijdingsmaatregelen die in de wetgeving zijn vastgelegd, zijn van kracht.

Die status geldt tot wanneer de aangetaste en gevoelige dieren zijn verwijderd en de resultaten van de in het inperkinggebied rond de uitbraak opgezette bewaking en bemonstering negatief zijn.

7/ Verkrijgen van status I – ziektevrij, status II – onder bewakingsprogramma en status IV – onder uitroeiprogramma

- a) Bij het FAVV een aanvraag indienen om status I – ziektevrij te verkrijgen

Operatoren die de status I willen verkrijgen voor een of andere niet-exotische ziekte van aquacultuurdieren moeten een aanvraag indienen bij de PCE.

De aanvraag mag slechts betrekking hebben op een compartiment (één of meer kwekerijen, open voorziening of productiegebied) waarvoor de operator verantwoordelijk is.

Als aan alle voorwaarden is voldaan en de Europese Commissie in kennis is gesteld, wordt status I toegekend voor de betrokken ziekte en wordt door het FAVV een erkenning verleend aan de inrichtingen (kwekerij, open voorziening en/of productiegebied) waaruit het betreffende compartiment bestaat.

Als een bewakingsprogramma of een uitroeiingsprogramma moet worden opgezet om status I te verkrijgen, wordt dat programma door het FAVV vastgelegd op basis van in de regelgeving bepaalde criteria en het wordt ter kennisgeving of goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie. Het programma wordt vervolgens uitgevoerd tot wanneer is bewezen dat de ziekte gedurende ten minste 2 jaar afwezig is. Na kennisgeving aan de Europese Commissie wordt status I dan toegekend en wordt door het FAVV een erkenning verleend.

- b) Procedure voor de erkenning van de ziektevrrije status en goedkeuring van de bewakings- en uitroeiingsprogramma's

Gebieden en compartimenten die meer dan 75 % van het grondgebied van België uitmaken of bestaan uit een met een andere buurland gedeeld stroomgebied

- Gebieden en compartimenten die voldoen aan de criteria om ziektevrrij te worden verklaard: het FAVV dient een aanvraag tot goedkeuring van de ziektevrrije status in bij de Europese Commissie.
- Niet als besmet bekende gebieden en compartimenten: het FAVV werkt een bewakingsprogramma uit op basis van vastgelegde criteria opdat het gebied/compartiment ziektevrrij zou kunnen worden verklaard voor die ziekte en dient het programma ter goedkeuring in bij de Europese Commissie.
- Als besmet bekende gebieden en compartimenten: het FAVV werkt een bewakingsprogramma uit op basis van vastgelegde criteria opdat het gebied/compartiment ziektevrrij zou kunnen worden verklaard voor die ziekte en dient het programma ter goedkeuring in bij de Europese Commissie.

Gebieden en compartimenten die minder dan 75 % van het grondgebied van België omvatten en die niet bestaan uit een met een ander buurland gedeeld stroomgebied

- Gebieden en compartimenten die voldoen aan de criteria om ziektevrrij te worden verklaard: het FAVV stuurt een verklaring betreffende de ziektevrrije status van het ziektevrrij gebied/compartiment naar de Europese Commissie. Als er geen betwisting is of vragen om bijkomende informatie komen van de Europese Commissie of van andere lidstaten, heeft de verklaring automatisch uitwerking na een termijn van 60 dagen.
- Niet als besmet bekende gebieden en compartimenten: het FAVV werkt op basis van de vastgelegde criteria een bewakingsprogramma uit opdat het gebied/compartiment vrij van de ziekte zou kunnen worden verklaard en stuurt de verklaring en de vereiste informatie naar de Europese Commissie. Als er geen betwisting is of vragen om bijkomende informatie komen van de Europese Commissie of van andere lidstaten, heeft de verklaring uitwerking na een termijn van 60 dagen.

8/ Gezondheidssituatie in België

a) Het plan voor de bestrijding van VHS-IHN

Sinds 1998 streven de visteeltsector en de overheid naar een zo goed mogelijke gezondheidssituatie in de forelkwekerijen wat IHN en VHS betreft. Sinds november 1999 wordt in België een plan uitgevoerd ter bestrijding van die twee ziekten. Dat plan is bedoeld voor bedrijven die zalmachtigen kweken of houden en die zich vooral in het Waals Gewest bevinden. Het omvat ongeveer 80 % van het Waalse stroomgebied.

Het is daarbij de bedoeling de bedrijven te beschermen die uit dat stroomgebied van water worden voorzien om de economische veiligheid van die bedrijven te bewaken en verspreiding van de virussen naar de wilde fauna onder controle te houden.

De belangrijkste punten van het bestrijdingsplan zijn:

- toekenning van een gezondheidsstatus aan de bedrijven op basis van de resultaten van 2 tests die worden uitgevoerd op tijdstippen van het jaar dat de temperatuur van het water gunstig is voor de ontwikkeling van het virus. De tests worden uitgevoerd op verschillende plaatsen in het bedrijf;
- gebieden die onder het bestrijdingsplan vallen mogen geen vis ontvangen die afkomstig is van IHN of VHS besmette bedrijven en van bedrijven met onbekende status;
- vijvers, natuurlijke of kunstmatige reservoirs, beken en rivieren die in de gebieden die onder het bestrijdingsplan vallen mogen geen vis ontvangen die afkomstig is van een bedrijf met status “besmet” of “onbekend”;
- uit andere lidstaten afkomstige vis die in de betreffende gebieden wordt uitgezet, moet vergezeld gaan van een gezondheidscertificaat of een document waarin staat dat de dieren afkomstig zijn van een bedrijf dat niet besmet is. Er moet een document worden verstrekt dat bevestigt dat 2 tests op IHN en VHS werden uitgevoerd met negatief resultaat. Die tests moeten zijn uitgevoerd in het bedrijf van oorsprong en niet meer dan 12 maand voordat de vis wordt weggehaald en 6 maand uit elkaar worden geplaatst. Het lab dat deze testen uitvoert, moet door de bevoegde overheid van de lidstaat in kwestie zijn aangeduid;
- uit een besmet bedrijf afkomstige vis moet vergezeld gaan van een gezondheidscertificaat en mag alleen bestemd zijn voor een ander besmet bedrijf dat zich bevindt buiten de gebieden die onder het bestrijdingsplan vallen;
- de vis mag niet afkomstig zijn van een bedrijf dat in de 24 maand die aan het inladen voorafgaan werd uitgezuiverd, behalve wanneer het bedrijf volledig werd stilgelegd en vervolgens, indien mogelijk, werd ontsmet en de bij het heropstarten gebruikte vis gecertificeerd werd als niet besmet en 2 tests met negatief resultaat werden uitgevoerd;
- de bedrijven die beantwoorden aan de vereisten van 2 virologische analyses per jaar met een conform resultaat, beschikken over groene vignetten die hun statuut “vrij van infectie voor IHN-VHS” attesteren en die gebruikt worden bij de verhandeling van hun vissen.

b) Het plan voor de bestrijding van VHS-IHN en de gezondheidsstatus

Het plan voor de bestrijding van IHN-VHS is niet hetzelfde als het in de wetgeving bedoelde bewakingsprogramma om erkenning van de ziektevrije status te verkrijgen (zie 3/).

Kwekerijen die aan dat bestrijdingsplan zijn onderworpen en die, soms jarenlang, negatieve resultaten laten zien, kunnen niet worden beschouwd als « status I – vrij van VHS-IHN ». Volgens de geldende regelgeving worden die kwekerijen beschouwd als kwekerijen met gezondheidsstatus III - onbepaald.

Vanaf het moment dat het koninklijk besluit van 9 november 2009 volledig van kracht zal zijn, zal de mogelijkheid om het bestrijdingsplan tegen VHS-IHN te laten valoriseren, geëvalueerd worden in samenwerking met de sector, om op deze manier status I van vrijgesteld voor VHS-IHN te bekomen van de Europese Commissie.